

Силабус
навчальної дисципліни
**«Методика правовиховної роботи у закладі
освіти»**

2024-2025 навчальний рік

Освітня програма «СЕРЕДНЯ ОСВІТА (ЗАХИСТ УКРАЇНИ)»

Спеціальність: 014.16 Середня освіта (Захист України)

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Рівень вищої освіти: другий

Викладач (і)	Мирошніченко Володимир Олександрович
Посилання на сайт	https://edu.bdpu.org/course/view.php?id=3796
Контактний тел.	099 1583733
Е-mail викладача:	VMiro2020@i.ua
Графік консультацій	Індивідуальний

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів/ годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	звітність
3/90	12	12	66	екзамен

Семестр: весняний

Мова навчання: українська

Ключові слова: процес виховання, правовиховна робота, правова освіта, правова культура, правосвідомість, права і свободи людини, правовий нігілізм, булінг.

Метою курсу «Методика правовиховної роботи у закладі освіти» є формування у майбутніх викладачів професійні уміння здійснювати правовиховну роботу у закладі освіти. Необхідність організації правового виховання учнівської молоді зумовлена розбудовою Української держави, існування якої немислиме без відповідного рівня правової культури її громадян, інтенсивною трансформацією правової системи, необхідністю подолання правового нігілізму та правової неграмотності.

Основними завданнями навчальної дисципліни «Методика правовиховної роботи у закладі освіти» є формування у майбутніх викладачів уміння створювати умови для формування особистості громадянина України, якому притаманні правова культура, усвідомлені цінності свободи, прав людини,

відповідальність, готовність до компетентної участі у громадському житті. Майбутні викладачі мають реалізовувати такі завдання правовиховної роботи: сприяти становленню активної позиції учнів щодо реалізації прав і свободи людини; надати основні правові знання, сформувати мотивацію та вміння, необхідні для відповідальної участі молоді в громадському житті; створити умови для набуття учнями досвіду громадянської дії, демократичної поведінки та конструктивної взаємодії.

Зміст курсу:

Змістовий модуль № 1. «Науково-педагогічні засади організації та методики виховної роботи в системі освіти».

Виховання як складова навчально-виховного процесу в системі освіти. Зміст виховної роботи у навчальному закладі. Форми виховної роботи, їх характеристика. Методи виховної роботи. Планування виховної діяльності у навчальному закладі. Проектування виховного процесу.

Змістовий модуль № 2. «Система виховної роботи вчителя, класного керівника та педагогічні особливості правового виховання».

Посадова інструкція класного керівника та методичні поради щодо розв'язання конфліктів у педагогічній взаємодії. Підготовка виховної позакласної справи-заходу та аналіз виховного заходу. Система роботи класного керівника з батьками учнів класу. Організація роботи класного керівника з профілактики відхилень у поведінці учнів. Поняття, ознаки і функції правового виховання. Правове виховання молоді. Система і механізм правового виховання. Правова вихованість. Правосвідомість.

Змістовий модуль № 3. «Основи правовиховної роботи вчителя в закладі освіти».

Генеza правового виховання учнівської молоді. Структурні компоненти правовиховної роботи, її основні завдання й напрями. Виявлення важковиховуваності учня та програма вивчення особистості важковиховуваного учня. Негативні якості неповнолітніх і види діяльності, спрямовані на їх усунення. Превентивні заходи з різними категоріями осіб. Моделі профілактики негативних явищ. Методика експрес-діагностики характерологічних особливостей учня.

Змістовий модуль № 4. «Методи, прийоми та засоби перевиховання неповнолітніх».

Причини відхилень у поведінці неповнолітніх та процес перевиховання.

Особливості використання загальних методів виховання у перевихованні. Місце індивідуальної виховної роботи у перевихованні. Організація самовиховання важковиховуваних учнів. Роль шкільного режиму, навчального процесу в перевихованні. Учнівський колектив і важковиховуваний неповнолітній. Роль позакласної виховної роботи у перевихованні.

Змістовий модуль № 5. «Профілактика насильства серед дітей, дитячої бездоглядності та протидія домашньому насильству і вживанню наркотичних речовин й алкоголю дітьми».

Насильство (булінг) серед учнів закладів середньої загальної освіти: поняття, ознаки та види. Стан та основні тенденції проявів насильства (булінгу) серед школярів. Заходи запобігання насильству (булінгу) в закладах середньої освіти. Індивідуальна профілактика насильства (булінгу) в закладах загальної середньої освіти. Причини й умови дитячої бездоглядності та безпритульності. Запобігання дитячій бездоглядності та безпритульності. Різновиди й ознаки домашнього насильства щодо дітей. Наслідки жорстокого поводження з дітьми. Запобігання домашньому насильству щодо дітей. Профілактичні заходи щодо вживання наркотичних речовин та алкоголю дітьми.

Змістовий модуль № 6. «Профілактична діяльність, спрямована на недопущення вчинення дітьми кримінальних правопорушень та особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх».

Кримінологічна характеристика дитячої злочинності. Кримінологічна характеристика дітей, які вчиняють кримінальне правопорушення. Кримінологічна характеристика дітей, які є жертвою кримінального правопорушення. Причини й умови дитячої злочинності. Запобігання дитячій злочинності. Профілактична діяльність, спрямована на недопущення вчинення дітьми кримінальних правопорушень. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх.

Загальні та фахові компетентності навчальної дисципліни:

ЗК 3. Здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, багатоманітність і багатокультурність в суспільстві; здатність до вираження національної культурної ідентичності (культурна компетентність).

ФК 1. Здатність забезпечувати здобуття учнями освіти державною мовою і розвивати мовно-комунікативні уміння та навички учнів.

ФК 5. Знання, вміння і навички опрацювання наукових та інформаційних джерел з предмета «Захист України» й використання інформаційно-пошукових інструментів.

ФК 11. Здатність формувати ціннісне ставлення в учнів.

ФК 15. Здатність прогнозувати результати та планувати освітній процес.

Програмні результати навчання (ПРН) дисципліни:

ПРН 1. Аналізувати соціально та особистісно значущі світоглядні проблеми, приймати рішення на основі сформованих ціннісних орієнтирів і гуманістичних ідеалів.

ПРН 4. Визначати цілі і завдання, планувати навчальні заняття, розробляти необхідну документацію для проведення занять із предмета «Захист України».

ПРН 8. Здійснювати структурно-функціональний аналіз навчального матеріалу та визначати очікувані результати навчальної діяльності.

ПРН 10. Володіти прийомами і засобами формування ключових і предметних компетентностей.

ПРН 14. Уміти спонукати учнів до висловлювання ціннісних ставлень.

ПРН 20. Оптимально структурувати навчальне заняття.

ПРН 21. Оцінювати й аналізувати результати діяльності учнів.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять):

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Своєчасне виконання практичних завдань та самостійної роботи є обов'язковим. Відпрацювання занять, що були пропущені або не підготовлені (незадовільні оцінки) відбуваються на консультаціях згідно графіку.

Політика щодо академічної доброчесності. Здобувачі вищої освіти дотримуються правил академічної доброчесності згідно Положення про академічну доброчесність у БДПУ. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем.

Політика щодо відвідування. Очікується, що всі здобувачі вищої освіти відвідають лекції і практичні заняття курсу. У будь-якому випадку здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: інтернет-ресурси, таблиці тощо.

Система оцінювання та вимоги:

Розподіл балів, які отримують здобувачі освіти

Поточне тестування та самостійна робота						Підсумковий тест	Сума
ЗМ (змістові модулі)							
1	2	3	4	5	6	50	100
8	8	8	8	8	10		

Здобувачі освіти мають набрати бали з усіх змістових модулів під час виконання семінарських та самостійних робіт, а також під час складання екзамену. Усні відповіді, письмові самостійні роботи, виконання тестових та творчих завдань повинні відповідати достатньому рівню задля набуття загальних та фахових компетентностей.

Шкала оцінювання

Оцінка за бальною шкалою, що використовується в Університеті	Оцінка за шкалою ЄКТС
90-100	A
78-89	B
65-77	C
58-64	D

50-57	Е
35-49	FX (з можливістю повторного складання)
1-34	F (з обов'язковим повторним вивченням ОК)

Список рекомендованих джерел:

Базова

1. Березняк В., Хашев В. Ювенальна превенція : курс лекцій. Київ : Алерта, 2021. 134 с.
2. Методика виховної роботи : навчальний посібник / Андросчук І.В., Андросчук І.П. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2014. 320 с.
3. Орловська Н.А. Проблеми протидії злочинності неповнолітніх: навч.-метод. посібник. Одеса: Міжнарод. гуманітар. ун-т, 2015. 76 с.
4. Остапенко Л.В. Правове виховання учнівської молоді в умовах родинно-шкільного простору в Україні (кінець ХХ – початок ХХІ століття): дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Херсон – Тернопіль, 2019. 240 с.
5. Правове виховання в сучасній Україні : монографія / А.П. Гетьман, Л.М. Герасіна, О.Г. Данильян та ін. ; за ред. В.Я. Тація, А.П. Гетьмана, О.Г. Данильяна. Харків : Право, 2020. 368 с.
6. Запобігання та протидія проявам насильства: діяльність закладів освіти. Навчально-методичний посібник / Андрєєнкова В.Л., Байдик В.В., Войцях Т.В., Калашник О.А. та ін. Київ : ФОП Нічога С.О. 2020. 196 с.
7. Превентивна педагогіка : Практикум. Навчальний посібник. / Доброскок І.І., Лиховид О.Р., Усик О.Ф. Київ: Педагогічна думка, 2013. 308 с.
8. Фіцула М.М., Парфанович І.І. Відхилення у поведінці неповнолітніх: шляхи їх попередження та подолання. Навчально-методичний посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2018. 432 с.
9. Фоменко Н.А., Скрипник М.І., Фатхутдінова О.В. Правова педагогіка : навчальний посібник. Херсон : Олді-плюс, 2015. 326 с.
10. Психологічні та правові основи профілактики насильства в учнівському середовищі: наук.-практ. посіб. / авт. кол.: В.П. Остапович, Л.С. Процик, Ю.Ю. Бойко-Бузиль та ін.; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. заслуженого юриста України В.О. Криволапчука. Київ: Видавництво Людмила. 2022. 156 с. https://ndi.mvs.gov.ua/.../Naukovo-praktychnyy_posibnyk.pdf

Додаткова література

1. Мирошниченко В.О. Правова освіта та правове виховання як один із напрямків профілактики протиправної поведінки учнівської молоді. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання вдосконалення судово-експертної та правоохоронної діяльності», Засідання №4, 2022 року, (м. Кропивницький). С. 154-158 https://ndekc-kirovograd.org.ua/wp-content/uploads/2023/01/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%9A%D0%9D%D0%94%D0%95%D0%9A%D0%A6_16.12.22.pdf
2. Мирошниченко В.О. Основні компоненти готовності здобувачів вищої педагогічної освіти до правовиховної роботи. Актуальні питання вдосконалення судово-експертної та правоохоронної діяльності: збірник матеріалів засідання № 5 Міжнародної науково-практичної конференції. Кропивницький: Центрально-Українське видавництво, 2023. С.168-171. URL: https://ndekc-kirovograd.org.ua/wp-content/uploads/2023/06/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%9A%D0%9D%D0%94%D0%95%D0%9A%D0%A6_24.03.2023-1.pdf
3. Мирошниченко В.О. Правова освіта: понятійно-категоріальний аналіз. Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки: зб. наук. пр. Вип.1. Бердянськ : БДПУ, 2017. 268 с. С.43-49
4. Мирошниченко В.О. Правове виховання: поняття, мета та завдання. Педагогіка і

психологія: актуальні проблеми досліджень на сучасному етапі: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 31 березня – 1 квітня 2017 року. К.: ГО Київська наукова організація педагогіки та психології, 2017. С.97-100

5. Мирошниченко В.О. Сутність понять «правове виховання» і «правовиховна робота». Сучасна система освіти і виховання: досвід минулого – погляд у майбутнє : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 4-5 жовтня 2019 року). Київ : ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2019. Ч. 2. 120 с. С.61-64

6. Головка Н.І. Правова педагогіка: Навчальний посібник. Київ: МАУП, 2007. 248 с. URL: <https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/prav-pedag.pdf>

7. Дорожко І.І., Малихіна О.Є., Туріщева Л.В. Насильство. Булінг. Проблема в запитаннях та відповідях. Харків : Основа, 2019. 144 с. U: https://e-kniga.in.ua/product/nasilstvo_bulng_problema_v_zapitannyakh_ta_vdpovdyakh/

8. Немченко С.Г. Педагогічна корекція девіантної поведінки старшокласників загальноосвітньої школи: Монографія. Донецьк: Юго-Восток, Лтд, 2008. 262 с.

9. Лесько Н.В. Правове виховання дітей – важливий напрям профілактики правопорушень. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/may/2292/lesko.pdf>

10. Кашук М.Г. Методика організації роботи щодо правового виховання учнівської молоді в Україні у II половині ХХ століття. URL: <https://www.academia.edu/36900353/%D0%9C%D0%95%D0%A2%D0%9E%D0%94%D0%98>

11. Педагогіка : навчальний посібник / М.М. Фіцула. 3-тє вид., стер. Київ : Академвидав, 2009. 559 с. (Серія "Альма-матер") <https://westudents.com.ua/knigi/349-pedagogka-ftsula-mm.html>

12. Профілактика насильства серед дітей та учнівської молоді: методичні рекомендації / В.С. Березняк, Ю.В. Грицай, В.В. Плачков, О.В. Юхимчук. Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун- т внутр. справ, 2013. 26 с.

13. Комплексна допомога бездоглядним та безпритульним дітям : метод. посіб. / Безпалько О.В. та ін.; за ред. Звереві І.Д., Петрович Ж.В.; Міжнар. орг. «Право на здоров'я». Київ: Калита, 2010. 376 с.

14. Посібник з питань безпритульності. Муніципалітет Гааги, 2007. 58 с.

15. Правосвідомість і правова культура як базові чинники державотворчого процесу в Україні : монографія / Л.М. Герасіна, О.Г. Данильян, О.П. Дзьобань та ін. Харків : Право, 2009. 352 с.

16. Попередження дитячої бездоглядності та безпритульності: методичні рекомендації / В.С. Березняк, Ю.В. Грицай, Ю.Л. Іваненко, В.В. Плачков, О.В. Юхимчук. Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2013. 33 с.

17. Попередження домашнього насильства. Навчальний посібник для консультантів «Гарячих ліній» / Упорядники: Краснова О.В., Калашник О.А. Київ, 2016. 90 с.

18. Головченко В.В. Правове виховання учнів, молоді: питання методології і методики. Київ : Наукова думка, 1993. 157 с.

19. Дзьобань О.П. Правове виховання в контексті співвідношення права і моралі. Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Серія : Філософія, філософія права, політологія, соціологія. Харків, 2013. № 4. С. 179–184

20. Жорова І.Я., Остапенко Л.В. Актуальні тенденції правового виховання учнівської молоді в умовах сучасного освітнього простору в Україні. Наукові записки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова: збірник наукових праць. Київ, 2019. Вип. 31. С. 79–84

21. Іваній О. Формування правової компетентності майбутніх учителів у процесі професійної підготовки. Проблеми підготовки сучасного вчителя / Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. Умань, 2013. № 7. С. 162–167

22. Калиновський Ю.Ю. Правове виховання у вищих навчальних закладах України: проблеми та перспективи. Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава

- Мудрого. Серія : Філософія, філософія права, політологія, соціологія. Харків, 2013. № 2. С. 124–133
23. Канчій Е.А. Система роботи навчальних закладів по превентивному вихованню учнівської молоді. Методичні рекомендації. Мукачево, 2008. 43 с.
 24. Кашкар'ов Г.В. Методика викладання правознавства в школі в опорних схемах і таблицях. Харків : Основа. 2011. 64 с.
 25. Кашкар'ов Г.В. Методика організації правових виховної практики: навчальний посібник. Донецьк: Юго-Восток, Лтд, 2011. 156 с.
 26. Кащук М.Г. Правове виховання старшокласників у виховній роботі загальноосвітньої школи (друга половина ХХ століття) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Дрогобицький державний педагогічний університет імені І.Франка. Дрогобич, 2015. 249 с.
 27. Клунко Р.Ю. Підготовка майбутніх учителів до формування правової культури учнів загальноосвітніх шкіл України (друга половина ХХ – початок ХХІ століття) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Київ, 2019. 23 с.
 28. Костенко О.М. Юридична наука, освіта і правове виховання у механізмі забезпечення правопорядку (в контексті соціально-натуралістичної юриспруденції). Держава і право у світлі сучасної юридичної науки : зб. наук. праць на пошану академіка Ю.С. Шемшученка. Київ, 2010. С. 388–400.
 29. Костів В. Родинна педагогіка : у 3т. Івано-Франківськ : Плай, 2002. Т. 1: Основи родинних взаємовідносин. 288 с.
 30. Криштак І.В. Організація правового виховання учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів України (друга половина ХХ століття) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Харк. нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. Харків, 2008. 20 с.
 31. Легуша С.М., Супрун М.О. Правове виховання курсантів вищих навчальних закладів МВС України: сутність, функції та механізм : монографія. Київ : Київський юридичний інститут, 2005. 265 с.
 32. Макар Л.М. Формування правосвідомості майбутнього вчителя правових дисциплін у педагогічних університетах : автореф. дис.... канд. пед. наук : 13.00.04 / Класичний приватний ун-т. Запоріжжя, 2009. 20 с.
 33. Назаренко Л.М. Сутність та особливості моделі родинно-шкільного виховного простору. Виховна робота в школі. Харків, 2005. № 3. С. 2–13.
 34. Тиховська О.Ю. Правова освіта та правове виховання підлітків як складова соціально-правової адаптації. Вісник Харківської державної академії культури : зб. наук. пр. / Харк. держ. акад. культури ; відп. ред. Н.М. Кушнарєнко. Харків, 2002. Вип. 9. 276 с.
 35. Фіцула М. М. Правове виховання учнів : методичний посібник. Київ : ІЗМН, 1997. 148 с.
 36. Гуз А. М. Методика викладання правознавства в школі. Київ : КНТ, 2006. 180 с.
 37. Караваєва О.Я. Організація позаурочної роботи з правознавства в школі. Навчально-методичний посібник. Харків: Вид. група «Основа», 2008. 143 с.
 38. Настільна книга молодого вчителя історії та правознавства / Автори – укладачі І.П. Нікітіна, О.В. Галєгова, Ю.О. Нікітін. Харків: Ранок, 2010. 256 с.
 39. Книга класного керівника: довідково-методичне видання / упоряд. С.В. Кириленко, Н.І. Косарєва. Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. 560 с.
 40. Настільна книга заступника директора / Укладачі Врублевська М.О., Григораш В.В. Харків : Вид. група «Основа», 2009. 320 с.
 41. Юридична дидактика: Посібник з викладання права та юридичних дисциплін / В.С. Бігун, А.О. Галай, Н.М. Крестовська, М.В. Савчин, І.Я. Сенюта, В.М. Сотниченко, Р.О. Стефанчук, С.Г. Стеценко, Н.М. Ярмиш / За ред. Р.О. Стефанчука. Київ: СПД Юсип'юк, 2009. 191 с.
 42. Формування превентивного виховного середовища загальноосвітнього навчального закладу : навч.-метод. посібник / Єжова О.О., Кириченко В.І., Тарасова Т.В., Федорченко Т.С., Муромець В.Г., Нечерда В.Б., Оржеховська В.М., Кириленко С.В. ; За заг. ред. проф.

Оржеховської В.М. Кіровоград : Імекс ЛТД, 2014. 172 с.

Нормативно-правові документи:

- Конституція України, від 28 червня 1996 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
- Загальна декларація прав людини, прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
- Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (Європейська конвенція з прав людини) Ради Європи, від 04.11.1950 року. Ратифіковано Законом України № 475/97-ВР від 17.07.1997 року. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
- Конвенція з подолання дискримінації в освіті, прийнята 14 грудня 1960 року Генеральною конференцією Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури. Набрання чинності: 22 травня 1962 року. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_174#Text
- Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права, прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН 16 грудня 1966 року і набрав чинності 3 січня 1976 року. Ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР N 2148-VIII (2148-08) від 19.10.1973 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text
- Конвенція про права дитини, від 20 листопада 1989 року. Редакція зі змінами, схваленими резолюцією 50/155 Генеральної Асамблеї ООН від 21 грудня 1995 року. Ратифіковано Постановою ВР № 789-XII від 27.02.91 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text ; <https://www.unicef.org/ukraine/media/2596/file/Convention%20in%20Ukrainian.pdf>
- Конвенція про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці Міжнародної організації праці, від 17.06.1999 № 182, ратифікованою Законом України від 05.10.2000 № 2022-III. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_166#Text

Закони України :

- Закон України «Про освіту», від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
- Закон України «Про повну загальну середню освіту», від 16 січня 2020 року №463-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
- Закон України «Про позашкільну освіту», 22 червня 2000 року №1841-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text>
- Закон України «Про охорону дитинства», від 26 квітня 2001 року № 2402-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>
- Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту», від 10 лютого 1998 року №103/98-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#Text>
- Закон України «Про фахову передвищу освіту», від 6 червня 2019 року №2745-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text>
- Закон України «Про вищу освіту», від 1 липня 2014 року №1556-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
- Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», від 7 грудня 2017 року № 2229-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>
- Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)», від 18 грудня 2018 року № 2657-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19#Text>

Укази Президента України :

- Указ Президента України «Про Національну програму правової освіти населення», від 18 жовтня 2001 року N992/2001. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/992/2001#Text>

- Указ Президента України «Про Національну доктрину розвитку освіти», від 17 квітня 2002 року N347/2002. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text>
- Указ Президента України «Про заходи щодо поліпшення національно-патріотичного виховання дітей та молоді» № 334/2015 від 12.06.2015 р. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/3342015-19131>

Постанови Кабінету Міністрів України (КМУ) :

- Постанова КМУ «Про затвердження Порядку виявлення сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах, надання їм соціальних послуг та здійснення соціального супроводу таких сімей (осіб)», від 21.11.2013 № 896
- Постанова КМУ «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах», від 21.11.2013 № 895
- Постанова КМУ «Про затвердження державної соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2020 року», від 24.02.2016 р. №111
- Постанова КМУ «Деякі питання соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі таких, що можуть загрожувати їх життю та здоров'ю» від 03.10.2018 р. №800

Накази Міністерства освіти і науки України :

- Наказ МОН України «Про затвердження Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти» від 06.09.2000 № 434
- Наказ МОН України «Про проведення заходів з профілактики поширення ксенофобських і расистських проявів серед дітей, учнівської та студентської молоді», від 16.12.2008 № 1/9-806
- Наказ МОН України «Про Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів навчальних закладів України» від 31.10.2011 №1243
- Наказ МОН України «Про затвердження плану заходів щодо запобігання правопорушенням серед дітей, попередження жорстокого поводження з ними», від 21.02.2013 № 176
- Наказ МОН України «Про затвердження Порядку розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або загрози його вчинення», від 19.08.2014 № 564/836/945/577
- Наказ МОН України «Деякі питання соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі таких, що можуть загрожувати їх життю та здоров'ю», від 03.10.2018 № 800
- Наказ МОН України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо виявлення, реагування на випадки домашнього насильства і взаємодії педагогічних працівників із іншими органами та службами», від 02.10.2018 № 1047
- Наказ МОН України «Про затвердження плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькування) в закладах освіти, від 26.02.2020 № 293
- Наказ МОН України «Про затвердження плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на 2021-2023 року», від 23.06.2021 № 756-р

Листи Міністерства освіти і науки України :

- Лист МОН України «Щодо подолання злочинності серед неповнолітніх та організації профілактичної роботи», від 13.09.2010 № 1/9-623
- Лист МОН України «Про рекомендації Всеукраїнської міжвідомчої координаційно-методичної ради з правової освіти населення», від 19.10.2010 № 1/9-838
- Лист МОН України «Щодо профілактики злочинності та правопорушень серед дітей, захисту їх прав на освіту», від 29.10.2010 № 1023
- Лист МОН України «Щодо подолання злочинності серед неповнолітніх та

організації профілактичної роботи», від 13.09.2010 № 1/9-623

- Лист МОН України «Щодо профілактичної роботи з запобігання правопорушенням та злочинності серед дітей та учнівської молоді», від 11.02.2013 № /9-96
- Лист МОН України «Щодо профілактичної роботи із запобігання правопорушенням та злочинності серед дітей та учнівської молоді», від 30.01.2014 р. №1/9-80
- Лист МОН України «Щодо захисту дітей від усіх форм насильства, образ, недбалого й жорстокого поводження», від 28.12.2016 №1/9-680
- Лист МОН України «Щодо організації роботи у закладах освіти з питань запобігання і протидії домашньому насильству та булінгу» від 29.12.2018 №1/9-790
- Лист МОН України «Рекомендації для закладів освіти щодо застосування норм Закону України щодо протидії булінгу» від 29.01.2019 №1/11-881

Електронні джерела:

1. Правовиховна робота – Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти ТОКІППО (edu.te.ua) <https://ippo.edu.te.ua/vihovna-robota/pravovihovna-robota>
2. Правовиховна робота – ДІПТНЗ «Професійний аграрний ліцей» м. Кобеляки (pal-kobelyaki.pl.ua) <https://pal-kobelyaki.pl.ua/diialnist/vihovna-robota/pravovihovna-robota/>
3. Концепція правової освіти і виховання школи — Школа II-III ступенів №319 імені Валерія Лобановського (znz319.kiev.ua) <https://znz319.kiev.ua/business/vykhovna-robota/64-kontseptsiia-pravovoi-osvity-i-vykhovannia-shkoly.html>
4. Опис системи правовиховної роботи Бірківської ЗОШ (sch.in.ua) <http://birky-zosh.pl.sch.in.ua/Files/downloads/%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82%20%D0%BF%D0%BE%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D1%96%D0%B9%20%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D1%96%20%D0%91%D1%96%D1%80%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97%20%D0%97%D0%9E%D0%A8%202019-2020.pdf>
5. Опис правовиховної роботи Лохвицької ЗОШ № 2 (naurok.com.ua) <https://naurok.com.ua/opis-pravovihovno-roboti-shkoli-327214.html>
6. Правовиховна робота. Практичний психолог Савченко Віталіна. Чернігівська загальноосвітня школа I-III ступенів Чернігівської селищної ради Чернігівського району Запорізької області (ditynadii.blogspot.com) http://ditynadii.blogspot.com/p/blog-page_95.html
7. Правовиховна робота. Гімназія №6 Шепетівської міської ради, Хмельницької області (ukr.school) <https://shepzosh6hm.ukr.school/pidgotovka-do-shkoly/pravovyhovna-robota/>
8. Превентивне виховання. До відома батьків. Білицька ЗОШ (webnode.com.ua) <https://bilitska-zosh-i-iii-stupeniv-9-dobropilskoj-miskoji-radi5.webnode.com.ua/preventivne-vikhovannya/>
9. Система виховної та правовиховної роботи ліцею - Луцький ліцей №5 (5school.com.ua) <https://5school.com.ua/vyhovna-robota/systema-vyhovnoyi-roboty-shkoly/>
10. Правоосвітня та правовиховна робота - Іршківський навчально-виховний комплекс (edukit.km.ua) http://irshyky-nvk.edukit.km.ua/pravoosvitnya_ta_pravovihovna_robota/
11. Превентивне виховання та протидія булінгу – Загальноосвітня школа №28 м. Полтава (school28pl.pp.ua) <https://www.school28pl.pp.ua/vyhovna-robota/preventyvne-vykhovannya-ta-protydiya-bulingu/>
12. Правовиховна робота - Підвисоцький ліцей Снятинської міської ради (pidvysokezosh.if.ua). Накази. <http://pidvysokezosh.if.ua/vykhovna-robota/rada-profilaktyku-pravoporushen/>
13. Правовиховна робота школи - Телязька ЗШ I-II ст. (ucoz.ua) http://telyazh-school.ucoz.ua/index/pravovikhovna_robota_shkoli/0-39
14. Правовиховна робота - Княжівська загальноосвітня школа I-III ступенів (sch.in.ua) http://kniazhe-zosh.lviv.sch.in.ua/pro_shkolu/pravovihovna_robota/
15. Правовиховна робота в школі - Заклад загальної середньої освіти смт Гусятин

Тернопільської області (edukit.te.ua) http://gusiatyn-school.edukit.te.ua/pravovihovna_robota_v_shkoli/

16. Правове виховання - Комунальний заклад освіти "Середня загальноосвітня школа №8" Дніпровської міської ради (dnepredu.com) <https://school8.dnepredu.com/uk/site/pravove-vikhovannya.html>

17. Конференція «Сучасні підходи до організації виховної роботи в закладах освіти» <https://www.youtube.com/live/ctYVfGg2R8A?si=eK01CEvWMcSQ-pzL>

18. Вебінар «Виховна робота та класне керівництво: не планами єдиними...» <https://www.youtube.com/live/arI8kEg4seQ?si=NvI3LeBI0U-sumJS>

19. Конференція «Ефективне класне керівництво дистанційно: оптимізуємо і систематизуємо» <https://youtu.be/kraFVpP4vL8?si=INaDE3mL2Gg8C0O7>

20. Урок «Як соціалізація допомагає нам знайти своє місце в суспільстві» <https://youtu.be/lxFv-m5CIRI?si=vXLzTJdg76wUrSBE>

21. Телепередача «Кохана, ми вбиваємо дітей» <https://www.stb.ua/kohana/ua/video-2/>

22. Курс на освітній платформі НА УРОК – «Педагогіка довіри». URL: <https://naurok.com.ua/learn/pedagogika-doviri-2>

23. Курс підготовки вчителів на MULTYCOURSE – «Основи зоров'язбережної компетентності». <http://multycourse.com.ua/ua/basic/14>

24. Курс на ED-ERA – «Усе, що треба знати для забезпечення прав підлітків в Україні». <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:AFEW+1+2020/about>

25. Курс на PROMETHEUS – «Протидія та попередження булінгу (цькування) в закладах освіти». https://prometheus.org.ua/course/course-v1:MON+AB101+2019_T2